

◆ Ədəbi kaleydoskop

İVAN SERGEYEVİÇ TURGENEV

Rusiyanın tanınmış “Turgenevlər” soyadının davamçısı, İvan Sergeyeviç Turgenevin əsərləri nəinki vətəninə, eləcə də bütün dünyada məşhurdur. Onlar arasında “Atalar və oğullar”ın yeri xüsusidir. Həqiqətən də yazıcının adı çəkiləndə ilk bu əsər yada düşür. Bəlkə də romanın məşhurluğu əbədi xarakter daşıyan atalar və oğullar probleminə irəli gəlir.

Yazıcının sayca dördüncü romanının yazılma tarixçəsi ilə bağlı maraqlı faktlar məlumdur:

• İ.S.Turgenev “Atalar və oğullar”ı əvvəlcə böyük povest şəklində qələmə almağı düşünüb. Əsərin ideyası isə Turgenevin ağılına İngiltərədə, Uayt adasında gəlib. Yazıçı hətta obrazların siyahısını hazırlamış, əsərin sujet xətti ilə bağlı plan belə qurubmuş.

• Əsərin baş qəhrəmanı Bazarov obrazının prototipi ilə Turgenev qatarda səyahət zamanı tanış olur. Yazıcını heyretə gətirən bu əyalət həkimi 1860-cı ildə romanın dərcindən bir az əvvəl dünyasını dəyişir.

• Oxucular əsərdəki Bazarov obrazı vasitəsilə ilk dəfə nihilizm fəlsəfi cərəyanı ilə tanış olurlar.

• Yazıçı əsəri qısa müddətdə yazıb bitirməyi planlaşdırır. İvan Sergeyeviç əsərə qışda başlasa da, yaza doğru yaradıcı böhran onu işi dayandıрмаğa məcbur edir. Yazıcının sözlərinə görə, uzun müddət Paris həyatı ona işləməyə imkan vermir. Ona görə də 1861-ci ildə Rusiyaya qayıdır və əsəri bitirir.

• Son fəsilləri isə doğma Spass kəndində yazır. Bununla işi bitməmiş sayan yazıçı əsər üzərində bir neçə dəfə işləyir.

• Əsər, nəhayət, 1862-ci ildə “Russkiy vestnik” jurnalında dərc olunur və birmənalı qarşılanmır. Belə ki, yazıcını personajlara olan qeyri-dəqiq münasibətdən dolayı suçlayırlar. Amma əslində Turgenev Bazarov obrazını daha çox bəyəniirdi. Hətta bir ara obrazın adından gündəlik belə yazır.

• Əsər jurnal variantından sonra ayrıca kitab kimi çap olunur. Bunun üçün İvan Sergeyeviç Turgenev mətnə yenidən dəyişiklik edərək, Bazarov obrazına xüsusi diqqət ayırır. Daha çox tənqid olunan bu obrazı İvan Sergeyeviç daha xoşagələn edir. Yazıçı əsəri yaxın dostu V.Q.Belinskiyə həsr edir.